

ยินดีต้อนรับผู้ปกครองทุกท่าน
เข้าร่วมการประชุมอบรมสัมมนา
การจัดการศึกษาเชิงมนุษยปรัชญา
ระดับประถมศึกษา

กำหนดการ

เวลา	นาที	หัวข้อ
08.00 – 08.30	30	ลงทะเบียน
08.30 – 08.50	20	ร้องเพลง
08.50 – 09.00	10	ผู้อำนวยการกล่าวเปิดงาน
09.00 – 10.30	90	พัฒนาการเด็ก 7 – 14 ปี (ตอนที่1)
10.30 – 10.50	20	พัก/อาหารว่าง
10.50 – 12.00	70	การใช้เพลง/กลอนในห้องเรียน

รู้จักเด็กแรกเกิด - 7 ขวบ
เน้นหนักในการสร้าง "ร่างกาย"

เมื่อเด็กถือกำเนิดในครรภ์ของมารดา “รูปร่าง” ของเด็กได้ถูกสร้างพัฒนาและเติบโตขึ้น ช่วงถือกำเนิดในครรภ์มารดา ภายในครรภ์รูปร่างของเด็กจะอยู่ในการคุ้มครองจากรูปร่างของมารดาซึ่งถือได้ว่ารูปร่างของเด็กยังไม่เป็นอิสระ รกจะนำอาหารและอากาศจากมารดาไปสู่ตัวเด็ก

ในระยาะนี้ รูปร่างของเด็กจะพัฒนาอยู่ภายใน จนกระทั่งพร้อมที่จะออกมาสู่โลกภายนอกในที่สุด เมื่อทารกคลอดจากครรภ์มารดาจึงจะถือได้ว่ารูปร่างของเด็กเป็นอิสระจากรูปร่างของมารดา

จากนั้น “กายชีวิต” ของเด็กจะมี “พลังชีวิต” ทำงานในการก่อรูป สร้างร่างกาย ส่งผลให้เด็กช่วงวัยนี้มีอัตราการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วที่สุดเมื่อเทียบกับช่วงวัยอื่น

มีการพัฒนาโครงสร้างร่างกาย พัฒนาการความสมบูรณ์ของการสร้างอวัยวะ และปรับการทำงานของอวัยวะในจังหวะต่างๆ ในร่างกายจนกระทั่งสมบูรณ์เหมือนผู้ใหญ่ในที่สุด

สองส่วนที่ทำงานในช่วงเจ็ดปีแรก
แบ่งเป็น 3 ช่วง

ช่วงแรกเกิดถึง 3 ปี การทำงานของพลังชีวิตทำงาน มีศูนย์กลางอยู่ที่ส่วนศีรษะเป็นหลัก ส่งผลให้มีการ สร้างและกระตุ้นการทำงานของสมองและ ระบบ ประสาท จนสมองของเด็กเกือบจะสมบูรณ์พร้อมที่จะใช้ ในการคิด

ช่วงที่สองคือวัย 3-5 ปี พลังชีวิตจะเปลี่ยนการทำงานไปอยู่ในส่วนทรงอกเป็นหลัก เป็นบริเวณที่ เกี่ยวข้องกับอวัยวะระบบจิ้งหะ คือ หัวใจ ปอด

ช่วงที่สามคือ วัย 5-7 ปี พลังชีวิตได้เปลี่ยนมาทำงานที่ระบบการเผาผลาญและแขนขาเป็นหลัก ดังนั้น จะมีการเปลี่ยนแปลงสัดส่วนของร่างกาย สร้างร่างกายใน ส่วนที่แข็งที่สุดคือการงอกของฟัน ฟันแท้ขึ้นมาแทนที่ฟัน ชุดแรก ซึ่งเป็นสิ่งสุดท้ายที่ปรากฏก่อนที่กายชีวิตจะถือ กำเนิดหรือเป็นอิสระ และนำมาซึ่งความพร้อมในการนำ พลังชีวิตไปใช้ในการเรียนวิชาการอย่างเป็นทางการต่อไป สะท้อนการเปลี่ยนจากช่วงปฐมวัยไปสู่วัยประถมศึกษา

สรุป เด็กแรกเกิด - 7 ขวบ เน้นในการ สร้าง “ร่างกายและพลังชีวิต”

ดังนั้น ภารกิจหลักในช่วงเจ็ดปีแรกของชีวิตจึง
ถือเป็นการสร้างกายเนื้อให้เติบโตสมบูรณ์ สมดุลและ
ยืดหยุ่นเพื่อการเดินทางของชีวิต เพื่อภายนี้จะได้
สนองรับและไม่ขัดขวางทุกสิ่งที่ต้องการจะกระทำ
ดังนั้นการดูแลเด็กปฐมวัยจึงให้ความสำคัญกับการ
หล่อเลี้ยง “กายพลังชีวิต” ของเด็ก ๆ อย่างยิ่ง

เด็ก 7 -14 ปี

เมื่อเด็กเติบโตเข้าสู่วัย 7-14 ปี กายชีวิตของเด็กได้ถือกำเนิดหรือเป็นอิสระแล้ว พลังชีวิตที่เคยใช้เพื่อการเติบโต ได้เปลี่ยนมาสู่การใช้พลังที่ทำให้เกิดความทรงจำ ดังนั้น เด็กวัยนี้จึงเป็นวัยที่พร้อมในการเรียนรู้สิ่งต่างๆ ด้วยการสอน

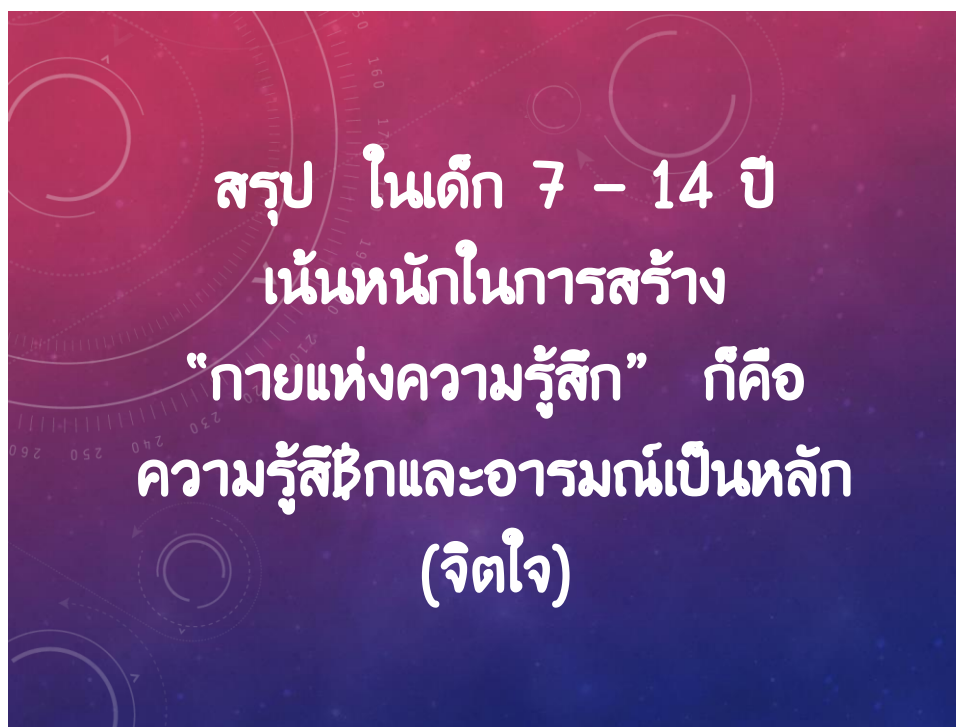
นอกจากนี้ “กายแห่งความรู้สึก” จะค่อยๆ ทำงาน ดังนั้นเด็กในช่วง 7 - 14 ปี จะเริ่มเป็นช่วงวัย “พายุแห่งอารมณ์” และความรู้สึกจะเกิดท่วมท้นขึ้นอย่างมากมาย และมีระดับจากธรรมดาไปจนถึงสูงสุด

การพัฒนาเด็กวัยนี้ จึงเน้นการพัฒนาด้านอารมณ์เป็นหลัก ซึ่งจะแตกต่างจากอนุบาลโดยสิ้นเชิง เราจะต้องจากอารมณ์สั้นไหว่งายมาสู่อารมณ์ที่มั่นคงและเข้มแข็ง มีระดับคุณภาพอารมณ์ที่ละเอียดอ่อน หลากหลายมากขึ้นจนกระทั่งมีลักษณะแบบเดียวกับผู้ใหญ่ในที่สุด

ก่อนที่กายแห่งความรู้สึกจะถือกำเนิดขึ้น
หรือเป็นอิสระนั้น ได้แสดงผลการพัฒนาให้
ปรากฏในวัยหนุ่มสาว นั่นคืออวัยวะการ
สืบพันธุ์จะพัฒนาจนสมบูรณ์เต็มที่ เด็ก 7 -
14 ปี หากเราสังเกตเขาจะเริ่มมีพลังพุ่ง
หลังไหลจากภายใน

เด็กวัยนี้จึงเป็นวัยแห่งความรู้สึกและอารมณ์เป็น
หลัก เพราะเป็นวัยแห่ง “กายแห่งความรู้สึก” สิ่ง
ที่เด็กวัยนี้ประทะกันจะเป็นเรื่องของ “ความรู้สึกและ
อารมณ์เป็นหลัก” ด้วยเหตุนี้ เราจึงต้องมาศึกษา
เรื่องของ “กายแห่งความรู้สึก” หากเราเข้าใจอารมณ์
ความรู้สึกของเด็กวัยนี้แล้ว ปัญหาต่างที่จะตามมา
เราจะสามารถรับและรู้เท่าทันกับสิ่งที่จะเกิดขึ้นมาได้
อย่างเข้าใจและสงบได้

อายุ	3 ฐานแห่งการพัฒนาที่สำคัญ	จุดมุ่งหมาย
แรกเกิด - 7 ปี	พัฒนา “ฐานกาย” สู่เจตจำนง - เข้าถึงความ “พากเพียรมุ่งมั่นพยายาม”	โลกนี้ดี
เมื่อ 7 - 14 ปี	พัฒนาฐาน “ความรู้สึก” สู่ความละเอียดอ่อน อ่อนโยน และเข้มแข็ง - เข้าถึงความ “รู้สึกที่งดงาม”	โลกนี้งาม
เมื่อ 14 - 21 ปี	พัฒนาฐาน “ความคิด” สู่हारปัญหา - เข้าถึงโลกแห่ง “สัจจะ”	โลกตามความเป็นจริง “สัจจะ”

ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

1. เด็กในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ยังอยู่ในสภาวะ
กึ่งฝันเช่นอนุบาล เด็กยังเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับ
สิ่งแวดล้อม

เด็กจะมีสภาวะทางดวงจิตยังคล้ายอนุบาล แต่ว่ามี
ความซับซ้อนมากขึ้น เด็กในวัยนี้จะมีการออกไปสู่โลก
กว้างและเดินทางไกลมากยิ่งขึ้นกว่าอนุบาล เพราะว่า
โลกของเขาเริ่มขยายตัวมากขึ้นเด็กต้องการฟังซ้ำๆและ
ย้ำๆเพื่อเข้าไปสู่ตัวเขา

ในเรื่องการเรียนการสอนเด็กวัยนี้ที่จริงยังถือว่ายังไม่เหมาะกับการเรียนเนื้อหาวิชาการอย่างเคร่งเครียด แต่ควรเป็นอย่างช้าๆ ค่อยๆ เป็นค่อยๆ ไป

๒. เด็กจะเข้าสู่ระบบการใช้ความคิด เด็กสามารถรับฟังคำสั่งได้ เด็กในวัยนี้จะสามารถที่จะรับฟังคำสั่งและสามารถสร้างมาเป็นมโนคติได้ เด็กสามารถรับฟังคำสั่งจากครูและสามารถนำไปคิดเป็นมโนคติได้

เราจึงต้องช่วยเขาโดยในตอนเริ่มต้นเราพยายาม
ให้ใช้คำสั่งแบบง่ายๆก่อน

3. เด็กจะเริ่มรู้สึกเป็นอิสระครั้งแรกและทดลองใน
การเข้าสังคม ดังนั้นเด็กในวัยนี้จะเริ่มทดลองเรียนรู้ทำอะไร
แปลกๆเพื่อวัดดูผลกำลังของตนเอง เช่น เรียนรู้การเริ่ม
บังคับบัญชาและครอบงำผู้อื่น

ผู้ใหญ่มีหน้าที่แค่ให้เด็กสามารถเรียนรู้ว่าอะไรคือ
สิ่งที่ควรทำ ไม่ควรทำ

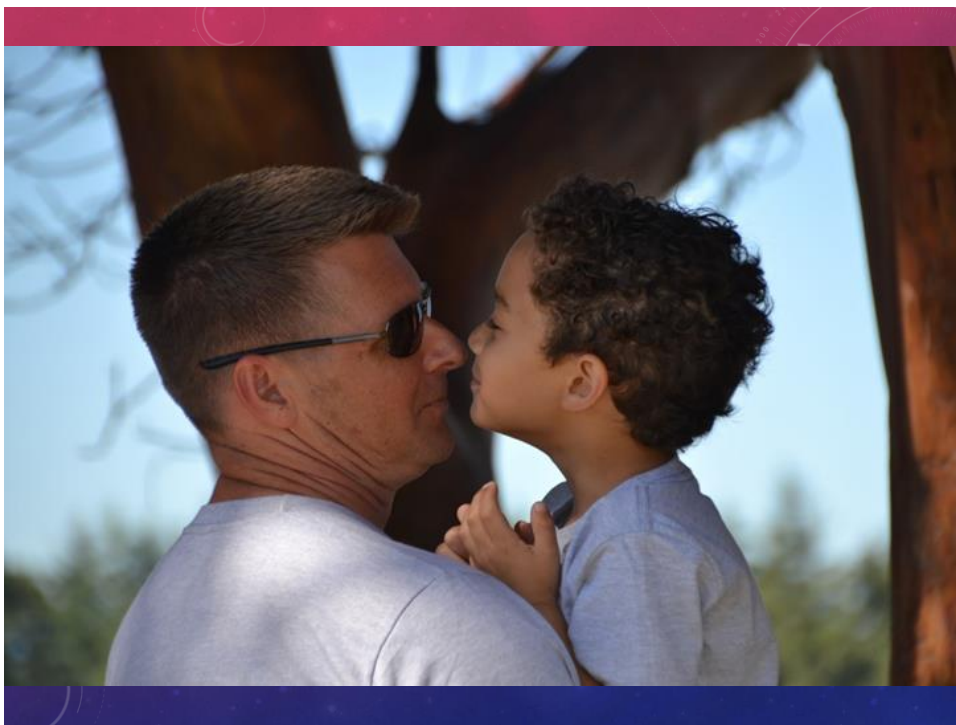
4. เด็กจะมอบความทรงสิทธิ์ทั้ง 100 เปอร์เซ็นต์ให้กับครู
ในขณะที่เด็กเริ่มเข้าระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ครูจะน่ารักมาก
สำหรับเขา ดังนั้นเด็กวัยนี้จึงเชื่อฟังครูและมอบความทรงสิทธิ์
ให้กับครูเต็มที่

ในช่วงเวลานี้จึงเป็นความรับผิดชอบอย่างสูงที่ครูจะต้องรู้ว่า จะมอบอะไรให้กับเด็ก ดังนั้นเด็กในระดับชั้นนี้ถือเป็นจุดเปลี่ยนทางความคิด

5. เด็กวัยนี้จะเริ่มเป็นวัยจ้องแฉงอีกครั้งหนึ่ง เนื่องจากเด็กวัยนี้จะพัฒนาความรู้สึกครั้งแรก ดังนั้นในวัยนี้เขาจะกลับมาออดอ้อน หรืออแงอีกครั้งหนึ่ง บางครั้งอาจทำให้ผู้ปกครองปวดหัวที่เด็กเป็น แต่ทั้งนี้ให้เข้าใจว่าเขาเป็นจากอารมณ์ความรู้สึกข้างในของตัวเขาเองที่กำลังก่อเกิด ขณะเดียวกัน ป๊อปปี้เลิฟ หรือความรักครั้งแรกจะเกิดขึ้นกับวัยนี้

หากเด็กวัยนี้ได้รับไม่
เพียงพอ เขาจะแสดงออกในรูป
ของการสร้างปัญหาขึ้นมาแทน
เพื่อเรียกร้องให้พ่อแม่กลับมา
สนใจเขา เขาจะใช้วิธีการสารพัด
หากเขาไม่ได้รับเพียงพอ แล้ว
ปัญหาที่เขาได้อยู่ที่จริงมันเป็น
ปัญหาทางใจเขาเท่านั้นเอง แต่
หากว่าเขาได้รับเพียงพอปัญหานั้น
จะหายไปทันที

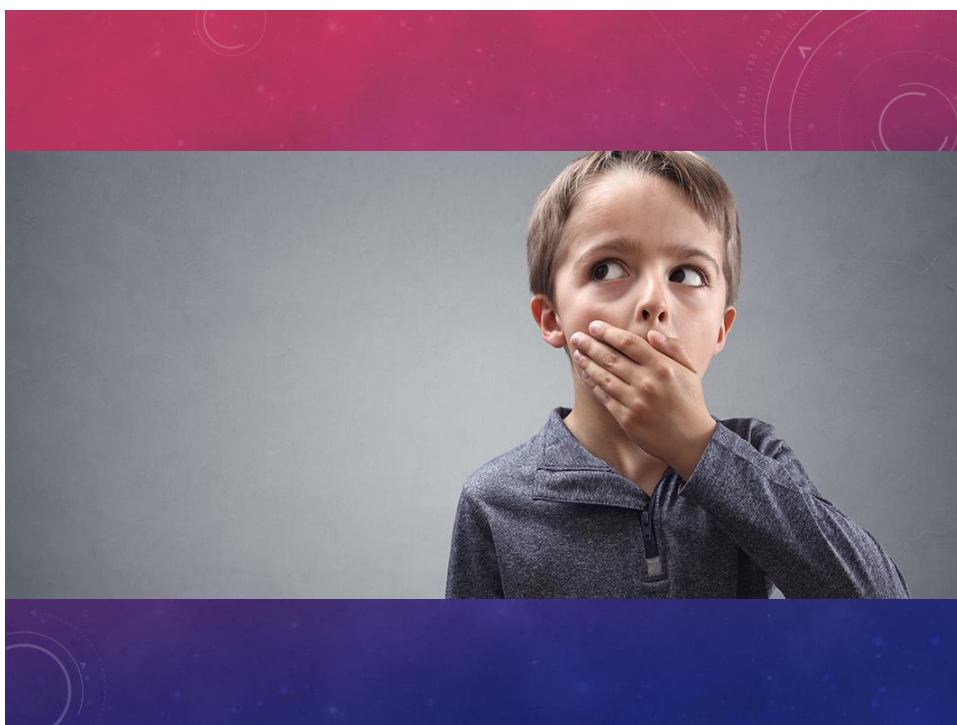

ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑

1. เด็กจะรู้จักฉลาดขึ้นและเริ่มรู้จักการโกหกเพราะมีกาย
แห่งความรู้สึกและเกิดเซว้ปัญญา พอเด็กเริ่มเข้าสู่ ระดับชั้น
ประถมศึกษาปีที่ ๑

เด็กจะมีกายแห่งความรู้สึก (Feeling Life) เกิดขึ้นมา และก็เกิด เซอร์วิญญา (Interlace Life) ขึ้นมาด้วยเช่นกัน และเขาจะโกหกคนอื่นแล้ว เขจะมีเล่ห์เหลี่ยมเข้ามาสู่ตัวตน เด็กเริ่มรู้จักการโกหกแต่ยังเป็นการโกหกที่เราในฐานะครูและพ่อแม่สามารถจับได้ เขาจะแสดงความโกหกออกทางสายตา ที่เป็นเช่นนี้เพราะเซอร์วิญญา (Interlace) ของเด็กเริ่มก่อเกิดขึ้นมา การโกหกของเด็กวัยนี้มีความหมายคือการที่เด็กต้องการปิดบังตนเองเท่านั้น มิได้มีความหมายอย่างอื่นใด อีกทั้งเป็นการแยกตัวเขาเองก้าวไปสู่โลกแห่งความเป็นจริงมากขึ้น

หน้าที่ของผู้ใหญ่คือ อย่าบอกเขาว่า “เขาโกหก” มันเป็นการตราหน้าเขาว่าเขาเป็นเช่นนั้น แต่แค่บอกว่าให้เขาเล่าให้เราฟังซิว่ามันเกิดอะไรขึ้น และเขาจะเริ่มเล่าเรื่องราวความจริงให้เราฟังเองโดยเราไม่ต้องคาดคะเนอะไรเลย เพราะเขายังไม่ได้คิดอะไรที่ซับซ้อนเหมือนผู้ใหญ่

๒. เด็กวัยนี้จะเริ่มหมดวัยแห่งฝันๆ แต่ก็ยังมีพื้นที่ความสุขแบบเด็กๆ อยู่ จากอนุบาลถึงประถมศึกษาปีที่ 1 เด็กจะอยู่ในสภาวะกึ่งฝัน และเมื่อเขาสู่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 แล้ว เขาเลิกฝันและพยายามที่จะปกปิดตัวตน เขาไม่ได้เป็นแบบเดิมเหมือนที่เคยเป็นตอนอนุบาลอีกแล้ว

หน้าที่ของเรา เราต้องช่วยเขาในตอนที่เราเล่าเรื่องหรือ
เล่านิทานให้เขาฟังเพื่อสร้างประสบการณ์ชีวิตให้กับเขา
เรื่องที่จะเล่าตั้งแต่วัยนี้เป็นต้นไป จะต้องมีการระบุตัวตน
ชัดเจนว่าเป็นเรื่องของใคร เป็นของคนๆนี้มีชื่อองค์อื่นๆ
นอกจากนี้แล้ว เราจะต้องให้ภาพที่ไม่เป็นภาระทางใจกับ
เด็ก ยกตัวอย่างเช่น เด็กบางคนที่ยังไม่มีใครเอาแล้ว แต่
หากเราเล่าเรื่องเด็กโง่ แต่สุดท้ายประสบความสำเร็จให้เขา
ฟังเขาจะรู้ว่าเขายังมีโอกาสเหมือนคนอื่นได้

หรืออย่างเช่น เรื่ององคูลิมาล ไม่ว่าจะผิดพลาดแค่
ไหนก็ยังมีโอกาสที่จะกลับตัวกลับใจเปลี่ยนแปลงตนเองได้
และสามารถหยุดกรรมก่อนที่จะไปก่ออนันตริยกรรมได้
สิ่งเหล่านี้ที่ให้ไปจะเข้าไปอยู่ในวิถีคิดและมุมมองของเด็กใน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๒ ได้ อย่างเรื่องชายหนุ่มที่ไม่เคย
สะทกสะท้าน สามารถดับความกลัวของเด็กได้ เด็กกิน
ไม่พอให้เราเล่าเรื่องหม้อข้าวต้มพิเศษไป เพื่อการเติมเต็ม
ทางใจให้กับเขาอย่างเรื่องของพระอรหันต์

3. สภาวะสำนึกของเด็กเริ่มเกิด เด็กจะเริ่มวัย
เจ้าเล่ห์และหลอกลวงผู้อื่นและเริ่มขโมย เพราะเขาก้าวสู่
โลกมากขึ้น หากเราย้อนไปสู่เวลาที่เด็กอยู่ในวัยเด็ก
อนุบาล เวลาที่เด็กอนุบาลเอาของคนอื่นมานั้นเป็น
เพราะว่าเขาอยากได้ของคนอื่น แต่พอเด็กขึ้น
ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๒ เขาจะบอกว่า “อันนี้เป็น
ของเขาก่อน” และฟ้องว่าคนอื่นมาแย่งของเขาไป (ทั้งๆที่
เป็นของคนอื่น) ขึ้นแล้วเขาจะเริ่มมีเล่ห์เหลี่ยมและ
หลอกลวง

แต่การศึกษาทั่วไปจะไม่เข้าใจสภาวะสำนึกของเด็กระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๒ เองว่า เพราะเขาก้าวเข้าสู่โลกนี้มากขึ้น ตัวตนของเขาปรากฏขึ้นแล้ว เขาจะเริ่มมีเล่ห์เหลี่ยมและหลอกลวง หากเขาไม่มีนั้นต่างหากที่น่ากังวล

ในฐานะผู้ใหญ่เราจะไม่เจาะจงว่าเขาเป็นแบบนี้ตรงๆ แต่เราสามารถเล่าเรื่องชีวิตประสบการณ์ในชีวิตของเราที่ผ่านมา หรือของผู้อื่นที่เราเคยได้ประสบการณ์มาให้เด็กรับรู้ ว่าหากมีการใช้เล่ห์เหลี่ยมต่อกันจะเกิดผลไม่ดียังไร หรือเล่านิทานอีสปให้เขาฟัง แต่ไม่ต้องพูดถึงบทสรุป

4. เด็กวัยนี้จะรักครูมาก รักแบบไม่มีเงื่อนไขเด็ก
 วัยนี้จะเชื่อครูมาก ในเวลาที่เราบอกให้เขาเอาอะไรมา
 เขาจะกระตือรือร้นที่จะเอามันมาให้ได้ ครูบอกอะไร
 เขาจะเชื่อฟังทุกอย่างแบบไม่มีข้อโต้แย้ง ในฐานะครูนี้
 คือ โปรโมชันของความทรงสิทธิ์สุดท้ายที่ครูพึงจะมีได้

ในฐานะที่เราเป็นครู ก็ต้องรักเขาแบบไม่มีเงื่อนไข
 เช่นเดียวกัน ในขณะที่เขารักครูสิ่งที่เป็นครูที่เราพลาดไม่ได้
 คือ “เน้นการสอนเรื่องการพูดความจริง” ไม่พูดโกหก
 รวมถึงการหยิบของผู้อื่นต้องรู้จักการขออนุญาต สำหรับ
 วัยนี้เราจะต้องเน้นอย่างมากๆ แต่ขอให้เน้นเป็นภาพรวม

ในเวลาที่มีเด็กคนหนึ่งมาบอกว่าเพื่อนคนนั้นทำโน่นทำนี่ เราเพียงแค่อรับฟังและไม่ควรไปโต้ตอบกับเด็ก เราแค่บอกว่า “ค่ะ” ก็พอ แล้วสักพักหนึ่งเราจึงนำคนที่เพื่อนบอกเรียกมาคุย ถามแค่ว่าเขาทำอะไรมา และเขาจะต้องบอกเราให้ได้ว่าเขาทำอะไรผิด โดยเราห้ามไปสอบสวน เรามีหน้าที่แค่เตือนเขาว่า อย่าทำผิดซ้ำอีกเท่านั้นก็พอ หากเด็กวัยนี้เอาของอื่นๆมาโรงเรียนเราเพียงแค่อบอกว่า ลูกๆไม่จำเป็นที่จะเอาของอะไรมาโรงเรียนเลย แต่ถ้าเอามา ลูกๆทุกคนจะต้องมาบอกกับคุณครูว่า เอาอะไรมานะลูก

5. แขนขายาวมากขึ้น ดูเก่งก้าวไปหมด การถือของจะไม่ถนัด บ่อยครั้งที่เด็กวัยนี้จะทำตกแตก ทำถ้วยจานแตกหรือเดินตกบันไดบ่อยๆ ดังนั้นอย่าแปลกใจที่เด็กวัยนี้เป็นเช่นนี้ บางครั้งพ่อแม่อไม่เข้าใจ คิดว่าเขาประมาทและไม่ระมัดระวัง และไปเพิ่มความกดดันให้กับเขาอย่างมากมาย ทำให้เขายังประหม่อยิ่งขึ้นไปอีก

ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

การถือของจะไม่กดดัน บ่อยครั้งที่เด็กวัยนี้จะทำตกแตก ทำ
ถ้วยจานแตกหรือเดินตกบันไดบ่อยๆ ดังนั้นอย่าแปลกใจที่เด็กวัย
นี้เป็นเช่นนี้

เราในฐานะพ่อแม่เราจึงต้องดูแลเขาด้วยความ
เข้าใจ มากกว่าทำโทษและตำหนิเขา เราแค่
บอกว่า ต่อไปให้เขาระมัดระวังมากขึ้นก็พอ
หากเขาสามารถปรับตัวได้ปัญหาต่างๆ เหล่านี้จะ
ค่อยๆ ลดน้อยลงไปตามการเติบโตของเขาได้

1. เด็กจะเริ่มตื่นขึ้นมาในโลกแห่งความเป็นจริงเริ่มแยกตัว

จากที่เขาเคยฝันๆ เขาเริ่มตื่นขึ้นมาเห็นโลกตามความเป็นจริงว่า โลกมีทั้งดีและไม่ดี เขาจะเกิดความทุกข์ รู้สึกโดดเดี่ยว คล้ายกับว่าเกิดโศกนาฏกรรมเกิดขึ้นในใจเขา ในขณะที่เด็กตื่นขึ้นมา เขาจะเริ่มแยกตัวจากทุกคน ทั้งพ่อแม่และเพื่อนๆ เขาจะรู้สึกว่า โลกนี้ไม่เกี่ยวกับเขา เขาจะระมัดระวังตัวกับเพศตรงข้ามมากขึ้น บางครั้งเขาก็รู้สึกเศร้าและโดดเดี่ยว แต่ถ้าเขาจัดการอะไรไม่ได้ เขาจะหงุดหงิด แต่เขาเองก็ไม่สามารถอธิบายได้เหมือนกันว่า ทำไมเขาถึงเป็นแบบนี้

เราในฐานะผู้ใหญ่เราอย่าให้ความสำคัญกับสถานะที่
เขาเป็น เราจึงต้องค่อยๆกล่อมเกลามาให้สภาวะแบบนี้
ให้ค่อยๆหายไปจากตัวเขา อย่าไปจี้เขาเกี่ยวกับเรื่อง
เพศ หรือเรื่องพฤติกรรมของเด็กที่แปลกแนวไปเรา
ต้องนิ่งเฉย

๒. เด็กวัยนี้ชอบกวนประสาทพ่อแม่ ต่อต้าน ดื้อดึง
เด็กระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 หรือลักษณะของเด็ก 9 ขวบ ที่
สำคัญประการหนึ่งคือ (เริ่มปลาย ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๒)
เขาจะเริ่มกวนประสาทพ่อแม่มาก พอบอกให้เขาทำอะไรหน่อย
เขาจะบอกว่าเขาไม่ทำ แม่ไปทำเองซิ (ผู้ชายจะเป็นประมาณ ป.3)
เป็นวัยที่ดูแลลำบากมาก เพราะเขาจะเริ่มกระทบกับผู้ใหญ่อย่าง
รุนแรงด้วยท่าทางที่บูดบึ้ง และรู้สึกเบื่อครุ เบื่อทุกสิ่งทุกอย่างสำคัญ
ที่สุดคือ เขาจะเริ่มทำทนาย มองพ่อแม่และครูด้วยอาการตาขวางๆ

หากเราเป็นผู้ใหญ่ต้องเข้าใจว่าเป็นช่วงวัยของเขา
เราต้องนิ่งให้พอในการให้เหตุผลใช้เหตุผลกับเขา
ที่เจอไปด้วยความรักและหวังดี อย่าพยายามไป
ทะเลาะกระทบกระทั่งกับเขา เราต้องเข้าใจว่า
มันเป็นช่วงวัยแห่งอารมณ์ที่แท้จริง

3. **ต่อต้านครู** ครูเริ่มไม่เป็นนางฟ้าสำหรับเขา แล้วเพราะเขาเริ่มเป็นตัวของตัวเอง เด็กในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ในเวลาที่เด็กจะพูดถึงครูประจำชั้นจะพูดถึงแบบดีมากๆ เพราะครูคือนางฟ้าของเขา แต่ครูบอกมาให้เขาเตรียมอะไรมาเขาจะกลัวและรีบเตรียมมาทันที บางทีเราก็กลิ้มไปแล้วทำให้เด็กเอามาแต่เขาจำได้ไม่ลืม ซึ่งเวลาที่เขายู่บ้านเขาไม่เป็นแบบนี้กับพ่อแม่

แต่พอทันทีที่เขาขึ้นระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 พ่อแม่และครูเริ่มไม่สมบูรณ์แบบสำหรับเขา ครูที่เคยเป็นเหมือนสิ่งศักดิ์สิทธิ์เริ่มกลายเป็นคนธรรมดาสำหรับเขา เขาจะเริ่มวิพากษ์วิจารณ์ว่า “ทำไมครูต้องเป็นอย่างโน้นอย่างนี้” พ่อแม่บางคนอาจจะไม่เข้าใจว่าครูทำอะไรผิดเขาถึงไม่รักไม่ศรัทธาครูอีกต่อไปแล้ว แต่จริงๆ เขาก้าวไปตามวัยของเขา การที่เขาต่อต้านครูเพราะว่าเขาต้องการพัฒนาความเป็นตัวตนของเขาเท่านั้น

เขาจะเริ่มวิพากษ์วิจารณ์ว่า “ทำไมครูต้องเป็นอย่างโน้นอย่างนี้” พ่อแม่บางคนอาจจะไม่เข้าใจว่าครูทำอะไรผิดเขาถึงไม่รักไม่ศรัทธาครูอีกต่อไปแล้วแต่จริงๆ เขาก้าวไปตามวิถีของเขา การที่เขาต่อต้านครูเพราะว่าเขาต้องการพัฒนาความเป็นตัวตนของเขาเท่านั้น เหมือนกับการที่เขาเริ่มเป็นตัวของตัวเอง พ่อเป็นวัยรุ่นเขาจะเห็นตัวตนของเขาและมองครูไปอีกแบบ หากเขาไม่วิพากษ์วิจารณ์ครูเป็นเรื่องแปลกประหลาด

แต่การวิพากษ์วิจารณ์ของเขามันเป็นความเห็นแบบเด็กๆ เท่านั้น เช่นเดียวกับการพูดถึงเพื่อนก็เป็นความเห็นแบบเด็กๆ เท่านั้น เขาอาจจะบ่นว่าเพื่อนเป็นอย่างนั้นอย่างนี้และทุกข์มากกับเพื่อนคนนี้ แต่พอไปโรงเรียนก็ไปเล่นกับเพื่อนคนเดิม เหมือนไม่มีอะไรเกิดขึ้น ดังนั้นการที่เด็กพูดถึงครูว่าเป็นแบบนี้ที่จริงเป็นเพียงแค่นิสัยของเขาอย่างหนึ่งเท่านั้นเอง แต่พ่อแม่มักจะเอามาเป็นคอนเซ็ปของตนเอง ไปอีกแบบหนึ่ง และทำให้เกิดปัญหากับครูซึ่งเขาไม่ได้อยากให้เป็นอย่างนั้น บางครั้งเขาจะคิดและสงสัยว่า พ่อแม่ที่อยู่กับเขาอาจจะไม่ใช่พ่อแม่ที่แท้จริงของเขาก็ได้ ก็อย่าได้แปลกใจ

4. เด็กวัยนี้จะเริ่มท้าทายผู้ใหญ่มากขึ้น และเขาจะเริ่มท้าทายมากยิ่งขึ้น จากที่เคยเป็นเด็กที่เคยพูดง่ายๆ อาจจะโดนเด็กสวนกลับมาหรือเริ่มชนกับเรา อยู่บ้านเขาจะเริ่มดื้อ เกียง และมีความคิดเป็นของตัวเอง เป็นเพราะเขาเริ่มอยากลองความคิดและความรู้สึกของตัวเอง

เราเป็นผู้ใหญ่ห้ามผลิผลามเด็ดขาดเราจะตั้งใจเป็นๆหนึ่งๆเข้า
ไว้ อย่าไปเถียงกับลูกแต่เราต้องยืนยันสิ่งที่ถูกต้องสิ่งที่ถูกที่
ควรไม่ว่าเขาจะแสดงอาการอย่างไรแต่อย่าไปโต้เถียง ส่วน
ในฐานะครูก็เช่นกันก็ต้องยืนยันในสิ่งที่ถูกต้องสิ่งที่ถูกที่
ควร และเราจะต้องบอกเขาว่า “การที่เขาจะทำอะไรเขา
จะคิดเองทำเองไม่ได้ยังไงต้องบอกผู้ใหญ่” สิ่งที่คุณครูต้องทำ
คือ ต้องมีอารมณ์มั่นคง ช่างสังเกตและอย่าตามอารมณ์
เขา เขาอาจจะวิน เหวี่ยง หรือแสดงความไม่พอใจเมื่อเขาถูก
ขัดใจ แต่นั่นไม่ต้องสนใจเขา ยืนยันในสิ่งที่ถูกต้องก็พอ

ช่วงนี้เป็นช่วงที่ผู้ใหญ่จะต้องเริ่มขัดเกลาอารมณ์ของเขา
ให้อยู่ในทางที่ถูกที่ควร และเด็กวัยนี้เขาจะเริ่มมีพลัง
มากขึ้น ดังนั้น เราต้องให้เด็กทำก่อสร้าง เช่น สร้าง
กระท่อม ทำฟาร์ม เดินป่า ทำนา เพื่อลดพลังของ
เด็กและอีกอย่างหนึ่งคือ เขาเริ่มอยากรู้ว่าโลกนี้ถูก
สร้างมาอย่างไร เขาจะเริ่มลงมือกระทำจากสิ่งนี้

5. เขาจะเริ่มติดในวัตถุ เนื่องจากเขาเล็กฝืนๆเขาเล็ก
เชื่อมต่อกับโลกของจิตวิญญาณ หันกลับมามองวัตถุ
เขาจะเริ่มมองเห็นสิ่งต่างๆบนโลกด้วยสายตาแห่งมายา
ตอนนี้มายาในตัวเขาจะเริ่มทำงาน (ความยึดติด ลุ่มหลง
ต่อวัตถุและโลกมายา)

หากเราปล่อยให้เขาติดอยู่ในโลกแห่งวัตถุไปเรื่อยๆเขาจะ
กลายเป็นเด็กที่จะพยายามทำทุกอย่างเพื่อให้ได้วัตถุ
ยกตัวอย่างเช่น เด็กที่ยอมขายตัว หรือเอาตัวเข้าแลก
เพื่ออยากได้สมาร์ตโฟนรุ่นล่าสุด ดังนั้น ในห้วงกาลแห่ง
วัยนี้เราจึงยังต้องดึงเด็กออกจากโลกแห่งวัตถุให้มากที่สุด
และเราต้องนำพาเขากลับไปเชื่อมต่อกับโลกจิตวิญญาณ
อีกครั้งหนึ่ง

ด้วยเหตุนี้ จึงต้องมีการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวกับโลกจิต
วิญญาณในช่วงวัยนี้ให้กับเขา มิฉะนั้น เมื่อเขาหลุด
ไปแล้วเขาจะแทบไม่มีวันหวนกลับมาในโลกจิตวิญญาณ
อีกเลย และเด็กที่ขาดการเชื่อมต่อจากโลกจิต
วิญญาณจะไม่รู้จักเรื่องของ บาป บุญ คุณ โทษ เรื่อง
ของกฎแห่งกรรม หรือการทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว

ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

1. เด็กวัยนี้ดวงจิตเริ่มลงสู่กายเต็มตัวเขาจะเริ่มกังวลมากขึ้นเพราะเขากำลังจะก้าวไปเป็นผู้ใหญ่ เมื่อเด็กเข้าสู่ใกล้วัย 10 ขวบ เขาจะเริ่มแยกตัวตนของเขาชัดเจน โลกของเขาในวัยนี้มีใช้เหมือนโลกเดิมตอนที่เขาเป็นเด็กเล็กๆอีกต่อไปแล้ว ชีวิตของเขามีใช้เหมือนเดิมจากที่เคยผ่านมาอีกแล้ว

เด็กวัยนี้จะเริ่มหันกลับมามองชีวิตของตนเองและมองชีวิต
 ของผู้คนที่แวดล้อมเขา แต่หากมองสายตาเด็กระดับชั้น
 ประถมศึกษาปีที่ 4 เขามองการใช้ชีวิตของผู้ใหญ่และเขามองว่าการ
 ใช้ชีวิตแบบนั้นมันสนุกตรงไหน เขายืนอยู่ในกรณีประตู่ระหว่างเด็ก
 และผู้ใหญ่ โตแล้วต้องทำงานหนักแบบผู้ใหญ่จะเอาไหม เขายัง
 อยากรจะเป็นเด็กมากกว่า คล้ายกับว่าเขากำลังรู้ตัวว่าจะต้องโต

ดังนั้น ในวัยนี้แม้ผู้ใหญ่จะทำงานลำบากแค่ไหน แต่ต้อง
 แสดงถึงความสุขในการทำงานให้เขาเห็นว่าผู้ใหญ่มีความ
 มุ่งมั่นอดทนในการทำงานนะ และมีความสุขในการทำงาน
 หากเราแสดงว่า พ่อแม่เหนื่อยเหลือเกิน เบื่องานเหลือเกิน
 ลำบากเหลือเกิน เด็กจะไม่อยากโตเป็นผู้ใหญ่ แม้จะเป็น
 เช่นนั้นก็ตาม ดังนั้น ถึงเขาจะเห็นความเหนื่อยยากลำบาก
 ของผู้ใหญ่ แต่หากผู้ใหญ่แสดงถึงความสุขในการทำงานให้เขา
 เห็น เขาก็จะอยากเป็นผู้ใหญ่

๒. เด็กวัยนี้จะเกิดภาวะซึมเศร้า ร้องไห้ได้อย่างง่ายดาย เพราะเขากำลังจะพ้นจากวัยเด็ก เนื่องจากเด็กวัยนี้เขาไม่อยากจะเป็นผู้ใหญ่ แต่เขาก็รู้ว่าเขาจะต้องโต บ่อยครั้งที่เด็กวัยนี้อาจจะเกิดภาวะซึมเศร้าในใจโดยไม่รู้ตัว เด็กบางคนอาจร้องไห้ออกมาเฉยๆและบอกว่าคิดถึงบ้านคิดถึงแม่ เด็กอายุ 10 ขวบบ่นคิดถึงแม่เพราะอะไร เพราะว่าเขาไม่อยากจะก้าวข้ามความเป็นเด็กไปสู่ความเป็นผู้ใหญ่

เด็กอยู่ในสภาวะการณ์ของความลังเลและไม่อยากที่จะจากวัยเด็กไป และโหยหาวัยเด็ก เด็กบางคนจะบอกกับเราว่า หนูไม่อยากจะโตเลย อยากกลับไปเป็นเด็ก ซึ่งในช่วงเวลานี้เด็กบางคนอาจจะหันกลับมาเล่นอย่างหนักแบบเด็กๆอีกครั้งในวัยนี้ แต่เราก็ต้องอนุญาตให้เขากลับไปเล่นบ้างต้องค่อยๆปรับประคองเขา แต่เขาก็เริ่มโหยหาอนาคตเพื่อการก้าวต่อไป ในวัยนี้ถือว่าเป็นช่วงอันตรายอีกก้าวหนึ่ง

3. เด็กในวัยนี้จะเริ่มมองเห็นเพศตรงข้ามขึ้นมาแล้ว เด็กวัยนี้จะเริ่มรู้สึกเป็นอายต่อเพศตรงกันข้าม และสนใจเพศตรงข้ามแต่ทำตัวไม่ถูกโดยจะแสดงออกในรูปแบบของเริ่มกีดกันเด็กผู้ชาย ในขณะที่เด็กผู้ชายยังไม่รู้เรื่องอะไรเลย แต่การมองเห็นเพศตรงข้ามในวัยนี้จะเป็นการมองเห็นเพศตรงข้ามแบบการ “รังเกียจเพศตรงข้ามมากกว่า”

ในฐานะผู้ใหญ่เราต้องพยายามที่จะให้เขากลับมา
รวมกลุ่มกันให้ได้ ทำงานร่วมกันแบบเป็นคณะ
ให้ได้ เช่น การเล่นดนตรีเป็นวงที่ต้องอาศัย
การประสานและความร่วมมือซึ่งกันและกัน เช่น
อังกะลุง การเล่นเวฟ ซึ่งในช่วงนี้เราจะทำ
กิจกรรมที่เน้นการทำงานร่วมกันให้กับเขา
สอนให้เขารู้สึกเห็นใจซึ่งกันและกัน

**4. เด็กวัยนี้จะชอบล้อเลียนกัน หรือ บอกว่าเพื่อนไม่
ชอบ** บางครั้งเด็กวัยนี้จะไปบ่นที่บ้านว่าถูกเพื่อนล้อ เพื่อนไม่
ชอบ ไม่มีเพื่อนเล่น ทั้งๆที่ที่โรงเรียนครูก็เห็นว่าเขาก็เล่นกับเพื่อน
ตลอดเวลา พ่อแม่บางคนไม่เข้าใจพยายามมาคาดคั้นถามกับครู ครูก็
บอกว่ามีอะไรนี่คะเด็กก็เล่นกันตามปกติ” และพ่อแม่เริ่มไม่แน่ใจใน
คุณครู ขาดความมั่นใจในครูและคิดว่าเด็กมีปัญหาขนาดนี้แล้วทำไม
ครูไม่เห็น และเริ่มหันกลับมาพยายามแก้ปัญหาให้ลูกด้วยตนเอง แต่
ยิ่งแก้เหมือนปัญหายิ่งแยะขึ้นใหญ่ขึ้น มากขึ้น

ปัญหาจากไหน ที่จริงปัญหาจากดวงจิตของ
เด็กที่แปรเปลี่ยนไป ทั้งหมดนี้เป็นธรรมชาติทางดวง
จิตของเด็กวัยนี้

ทั้งหมดนี้เป็นธรรมชาติทางดวงจิตของเด็กวัยนี้ ผู้ปกครอง
มักจะกังวลจนเกินไปกับพัฒนาการของเด็กช่วงวัยนี้ และบอก
ว่าลูกไม่เคยเป็นแบบนี้มาก่อน ที่จริงเด็กไม่ได้เป็นเหมือนเดิม
ตลอดเวลา แต่เด็กจะเปลี่ยนแปลงทางดวงจิตไปในทุกๆช่วง
วัยจนกว่าจะถึงวัยผู้ใหญ่ ดังนั้น ผู้ใหญ่อย่าได้กังวลที่เด็ก
กลับไปบ่นว่าเป็นแบบนี้ เราควรปล่อยให้เขาเติบโตและก้าวข้าม
ผ่านช่วงวัยนี้ด้วยตนเอง

หน้าที่ของผู้ใหญ่ ควรแค่ให้กำลังใจเขาใน
การให้เขาเติบโตด้วยตนเอง ปล่อยให้เขา
ลองผิดลองถูก เรียนรู้จากความผิดพลาด
ของตัวเอง เขาขอแค่ให้ผู้ใหญ่รับรู้ว่าเขา
เป็นเช่นนี้ แล้วเขาจะก้าวผ่านไปด้วยตนเองได้
อย่าไปทุกข์ร้อนเป็นเดือดเป็นร้อนแทนเขาเด็ดขาด

5. เมื่อเด็กอายุ 9 – 10 ปี และวัยนี้เป็นวัยที่ต่อต้านอย่างรุนแรงและเป็นวัยที่ชอบทะเลาะกันมากขึ้น เพราะเด็กยังไม่สามารถจัดการวุฒิภาวะทางอารมณ์ของตนเองได้ นั่นเพราะเขากลับเข้าสู่ภาวะแห่งความรู้สึกมากขึ้น ถือเป็นวัยที่วุ่นวายอีกครั้งหนึ่ง บางครั้งรู้สึกเศร้า โดดเดี่ยว ทั้งนี้เป็นเพราะว่าเขาจัดการกับความรู้สึกตัวเองไม่ได้ จึงเกิดความรู้สึกคลอนแคลนไม่มั่นคง ลังเล กำแพงที่คิดว่ามีอำพรางปกปิดไว้เริ่มพังทลายลง เกิดความรู้สึกปั่นป่วน ความรู้สึกเหล่านี้จะลึกลงเข้าไปเรื่อยๆจนกว่าจะพ้นวัยรุ่นคือ 14 ปี ความรู้สึกนี้จึงจะหายไป โดยจะออกมาเป็นการกระทำมากขึ้น

ในวัยนี้เราจึงต้องหาทางนำเอาพลังของเขาไปใช้ประโยชน์เขาไปทำงาน ทำงานไม้ งานที่ต้องใช้แรง ปีนเขา วัยนี้ยิ่งอย่าให้เขาอยู่หน้าจอเด็ดขาด หากอยู่หน้าจอจะลงสู่พลังทางเพศแทน

ในฐานะพ่อแม่ของลูกวัยนี้จะต้องมีการวางแผน อย่าเอาการทะเลาะกันของลูกมาเป็นอารมณ์ พ่อแม่ในวัยนี้ต้องพยายามรักลูกของทุกคนอย่างเสมอภาคกัน เพราะการที่เขาทะเลาะกันเขาพยายามที่จะเรียนรู้การจัดการทางอารมณ์ต่อกัน เพียงอย่าปล่อยให้เขาใช้ความรุนแรง หากเขาไม่ได้ใช้ความรุนแรง เขาทะเลาะกันบ้างไม่ใช่เป็นเรื่องที่แปลก เพราะเขากำลังเรียนรู้การจัดการอารมณ์ซึ่งกันและกัน

เราต้องให้เขาพยายามเรียนรู้การจัดการอารมณ์และผ่านมันไป เขาอาจต้องใช้เวลามากสักหน่อย แต่เมื่อเวลาผ่านไปอาศัยการขัดเกลาซึ่งกันและกัน วันหนึ่งเขาจะบาลานซ์อารมณ์ของเขาได้อย่างสมดุล และรู้ว่าจะเข้ากับสังคมและผู้คนได้อย่างไร โดยไม่จำเป็นต้องใช้อารมณ์ต่อกัน

สังคมสมัยนี้ผู้คนใช้ความรุนแรงทางอารมณ์กันมากขึ้น
ส่วนหนึ่งเพราะเด็กๆขาดการขัดเกลาทางอารมณ์ เมื่อเกิด
ปัญหาขึ้น จึงไม่รู้อาจจัดการกับอารมณ์ของตนเอง
อย่างไร จึงใช้ความรุนแรงและอารมณ์ที่รุนแรงในการ
จัดการปัญหา

เด็กที่มีความรุนแรงในอารมณ์ ลองสังเกตว่า ส่วนใหญ่
พ่อแม่ก็เป็นเช่นนั้นด้วย เมื่อเจอปัญหาพ่อแม่ไปจัดการให้
แบบใช้อารมณ์มิได้ใช้เหตุผล และมีแนวโน้มจะจัดการแบบ
เข้าข้างลูก เมื่อเป็นเช่นนั้น ปัญหาในตัวลูกจึงไม่ได้รับการ
แก้ไขไม่ได้รับการจัดการ แต่กลับฝังปัญหาไว้ในตัวลูกไม่
ปล่อยให้ลูกได้มีโอกาสจัดการอารมณ์ของตนเองให้บาลานซ์
นั่นคือ พ่อแม่รังแกฉัน ลูกไม่โตทางด้านวุฒิทางอารมณ์

ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

1. เด็กวัยนี้จะพ้นไปจากวัยเด็กอย่างแท้จริง เริ่มเป็นผู้ใหญ่เต็มตัว ในเด็กวัยนี้เขาจะเริ่มพ้นไปจากความเป็นเด็กโดยแท้จริงแล้ว จะเริ่มมีความคิดเป็นผู้ใหญ่ ความคิดของเขาจะไม่คิดอย่างเด็กๆ แล้ว เขารวมที่จะเรียนรู้อย่างเต็มตัว แต่เขาเพิ่งเริ่ม แต่จะ让他เรียนรู้เหมือนเด็กมัธยมเลยคือเรียนอย่างเต็มที่ยังเป็นไปไม่ได้ หากเราให้เขามากเกินไปเขาจะรู้สึกเหนื่อยและรู้สึกไม่ได้กับการเรียนรู้ เพราะเขาเพิ่งจะเรียนรู้โลกภายนอก เพราะเขายังทำงานบนความรู้สึกทำให้เขามากไป เขาจะหดตัว และกลัวและจะคิดว่าโลกใบนี้มันเป็นอะไรที่หนักเกินไป แล้วเขาจะไม่กล้าเผชิญ

การดูแลเด็กในช่วงนี้ผู้ใหญ่ต้องปล่อยให้เขาได้เริ่มคิด
เอง วางแผนเองได้บ้างแล้ว แต่ยังไม่ใช้ทั้งหมด ผู้ใหญ่ยัง
ต้องให้คำปรึกษาที่ดีให้กับเขา ให้เขาคิดและดำเนินทางไปสู่
เส้นทางที่ถูกต้องและที่ควรด้วย และเขาจะจดจำภาพของ
การดำเนินชีวิตที่ถูกต้องไว้ แต่หากผู้ใหญ่พาเขาไปใน
ทัศนคติที่ผิดๆ เขาจะออกนอกเส้นทางเช่นกัน

๒. เด็กวัยนี้จะเริ่มเกิดเซว่ปัญหามากขึ้นและเริ่มใช้ความคิด และมีเหตุผลมากขึ้น แต่เหตุผลเข้าข้างตนเอง พอเด็กเข้าชั้น ประถมศึกษาปีที่ 5 อายุประมาณ 11 ขวบ เขาจะเริ่มก้าวพ้นจาก วัยเด็กไปสู่วัยรุ่น เด็กวัยนี้จะเริ่มเกิดเซว่ปัญหาเขาจะเริ่มใช้ความคิด และเริ่มมีเหตุผลแต่เป็นเหตุผลที่เข้าข้างตนเองเท่านั้น

ในช่วงอายุนี้เขากำลังก้าวเข้าไปสู่การใช้ความคิดมากขึ้น และเด็กวัยนี้สามารถใช้ได้ดีด้วย โดยเขาจะเริ่มการวางแผนการทำงานได้ด้วยตัวเอง สร้างงานได้เองและแก้ปัญหาได้เองเป็น แล้ว เริ่มท้าทาย ทดลอง

และเด็กวัยนี้สามารถใช้ความคิดได้ดีด้วย โดยเขาจะ
เริ่มจากการวางแผนการทำงานได้ด้วยตัวของเขาเอง สรุ
งานได้เองและแก้ปัญหาได้เองเป็นแล้ว เริ่มท้าทายอยาก
ทดลอง ในวัยนี้เองเวลาที่เราให้เหตุผลอะไรกับเขา อะไร
ที่เราเคยบอกเขา เขาจะนำกลับมาใช้เถียงด้วยเหตุผลกับเรา
ยกตัวอย่างเช่น ก็แม่บอกมาอย่างนี้ หรือก็ครูบอกมาแบบนี้
(เป็นวัยเถียงคำไม่ตกปาก)

ในฐานะที่เราเป็นผู้ใหญ่อย่าไปเถียงกับเขา
และอย่าใช้อารมณ์แต่เราควรใช้สติและนั่งเข้าใจ
ฟังเขาและพยายามนำเขาไปสู่การเรียนรู้ “เชิงเหตุ
เชิงผลที่เป็นข้อเท็จจริงและเป็นสากล” เด็กวัยนี้
เราจึงพยายามให้เขาเรียนรู้ว่า “อะไรคือแค่
ความคิดเห็น และอะไรคือข้อเท็จจริงที่เขาจะต้อง
ค้นหา” ดังนั้น บทเรียนของพ่อแม่ก็ต้อง
นำพาเขาให้เรียนรู้หา “ข้อเท็จจริง” มิฉะนั้น
เหตุผลที่เขาจะมีจะอิงข้อคิดเห็นของตนเองมากกว่า
ข้อเท็จจริง

3. ความรู้สึกของเด็กจะเริ่มแผ่ขยาย (Expand) ตัวเอง เมื่อย้อนถึงขั้นตอนในการพัฒนาการของเด็กคือ ในตอนเด็ก ๆ 0 -7 ปี เขาเริ่มจาก Will คือ เจตจำนง จากนั้นพอ 7 - 14 เขาก้าวไปสู่ Feeling คือ ความรู้สึก และในช่วงเวลานั้นนั่นเองเขาก็กำลังจะก้าวผ่านจาก Feeling คือ ความรู้สึกไปสู่ Thinking ความคิดแล้ว ในขณะที่เขากำลังก้าวผ่านความรู้สึก (Feeling) ไปสู่การใช้เซาว์ปัญญานั้น (Thinking) สิ่งที่เราต้องระมัดระวังเป็นอย่างยิ่งก็คือ ในขณะที่เด็กกำลังก้าวผ่านจาก Feeling คือ ความรู้สึก ไปสู่ Thinking หรือ ความคิดนั้น ความรู้สึกของเด็กวัยนี้จะเริ่มแผ่ขยายตัวออกไป ที่เรียกว่า การ Expand ตัวเอง กลายเป็นอาณาจักรแห่งความรู้สึกที่แผ่ขยายอย่างยิ่งใหญ่

- เด็กวัยนี้จะเต็มไปด้วยความรู้สึกอย่างท่วมท้น เปียวยืดื่น ความรู้สึกไว อาการที่เป็นของการขยายความรู้สึกก็คือ เด็กจะรู้สึกตื่นเต้นได้ง่าย รู้สึกตื่นตาตื่นใจ อารมณ์และความรู้สึกจะเริ่มเหวี่ยงอย่างเต็มที่ เมื่อเด็กเจออะไรมากระทบเพียงนิดหน่อยเท่านั้น เขาก็จะรู้สึกเต็มไปด้วยความตื่นเต้นหรือตื่นตาตื่นใจไปหมด ทั้งๆที่เมื่อก่อนไม่เคยเป็นมาก่อนตอนนี้เขากำลังก้าวไปสู่อาณาจักรแห่งความรู้สึก ยกตัวอย่างเช่น เวลาที่เราพาเขาไปเที่ยวในประเทศใดประเทศหนึ่ง หรือสถานที่แห่งหนึ่งที่เขาไม่รู้จักมาก่อน ความรู้สึกของเขาจะตื่นเต้นตื่นตาตื่นใจ เขาจะรู้สึกตื่นตาตื่นใจ และเมื่อกลับไปเล่าเรื่องอะไรให้คนอื่นฟังเขาจะเล่าจนโอเวอร์

- แต่หากเขาไม่ชอบอะไรก็แล้วแต่ เขาก็จะไม่ชอบอย่างโอเวอร์มากเช่นกัน ยกตัวอย่างเช่น บางครั้งเขาเล่นกับเพื่อนที่โรงเรียนตามปกติแต่พอเขากลับบ้านเขากลับไปเล่าให้พ่อแม่ฟังว่าที่โรงเรียนไม่มีใครเล่นกับเขาเลย ทั้งๆที่เขาก็เล่นกับเพื่อนที่โรงเรียนเป็นปกติ มันเกิดขึ้นได้ในเด็กวัยนี้ หรือเมื่อเขากลับไปเล่าเรื่องที่เขาไม่ชอบเพื่อนให้พ่อแม่ฟัง เขาก็จะมีเหตุผลเป็นตุเป็นตะมากมายมาสนับสนุนและเป็นเหตุผลในการไม่ชอบเพื่อนจนกลายเป็นการเล่าเรื่องที่แลดูน่าเชื่อถือมาก นั่นเป็นเพราะเขาจะให้เหตุผลต่อความรู้สึกของเขาได้น่าเชื่อถือมาก

4. เด็กในวัยนี้จะเริ่มมีคำวิพากษ์วิจารณ์มากมาย เขาจะวิพากษ์วิจารณ์ทุกสิ่งทุกอย่าง เราในฐานะครูและพ่อแม่ของเด็กวัยนี้เราจึงจำเป็นต้องหลีกเลี่ยงการวิพากษ์วิจารณ์ของเขา โดยการไม่让他แสดงความเห็น ที่เป็นเช่นนี้เพราะว่าการวิพากษ์วิจารณ์ของเด็กในวัยนี้ยังอยู่ในมุมมองความคิดจุดยืนและความรู้สึกของตนเองเท่านั้น หากเราปล่อยให้เด็กวัยนี้วิพากษ์วิจารณ์ไปมันจะติดเป็นนิสัยไปและกลายเป็นความเคยชินเป็นเด็กที่เอาแต่วิพากษ์วิจารณ์หรือมีแต่มุมมองแง่ลบเท่านั้น

- แต่เราจะต้องนำพาเด็กไปดูในด้านของมุมมองของความงดงามตื่นตาตื่นใจของสถานที่ต่างๆในแง่มุมที่เราไม่เห็นมาก่อน เช่น เด็กเรียนรู้เรื่องภูมิศาสตร์และท้องถิ่น เราต้องพาเด็กไปดูสถานที่สำคัญๆที่มีความงดงาม เช่น วัดพระแก้ว ถนนราชดำเนิน ล่องเรือแม่น้ำเจ้าพระยา นั่งเรือเห็นสะพานวัดอรุณ มันเป็นภาพความงดงามที่ประทับในความรู้สึกและชี้ให้เด็กเห็นถึงความงดงามแทนการวิพากษ์วิจารณ์ มิใช่มองเห็นแต่ด้านที่ขัดหูขัดตา ดูท่าเรือและให้มองเห็นความสำคัญของท่าเรือกับโลกภายนอก เปิดวิสัยมองด้วยสายตาที่ชื่นชมและมุมมองด้านบวก มิใช่มีแต่สายตาวิพากษ์วิจารณ์หรือตำหนิติเตียน หากเราสามารถทำเช่นนั้นได้ เด็กในวัยนี้จะถือว่าเป็นช่วงวัยที่มีความสุขระดับหนึ่ง

5. เด็กวัยนี้จะทะเลาะกันและมี

ปัญหา มีความแปรเปลี่ยนตลอดเวลา ในการดูแลเด็กวัยนี้เราจะเอาความรู้สึกของเราไปลงกับเด็กไม่ได้ ในยุคสมัยนี้เราจะพบว่าเด็กเซนซิทีฟมากขึ้นเรื่อยๆ บางคนเกิดอะไรขึ้นนิดหนึ่งก็มาตัวตายได้ อย่างง่าย หรือก่อเรื่องทะเลาะวิวาทได้อย่างง่ายดาย อะไรนิดหน่อยก็เป็นเรื่องขึ้นมายอมกันไม่ได้ สาเหตุหนึ่งเป็นเพราะว่า เขาไม่ได้มีประสบการณ์ทางดวงจิตในการเผชิญกับปัญหาเป็นของเขา

- ปกติแล้วเวลาที่เกิดปัญหาขึ้น พ่อแม่มักจะเข้ามาแก้ปัญหาด้วยการใช้แต่การอินพุทจากข้างนอกเข้ามาข้างในเพื่อเอาชนะ แต่ไม่ได้ให้เขาแก้ปัญหาจากภายในของตัวเอง อีกทั้งโรงเรียนส่วนใหญ่เด็กจะไม่มีแอคชั่นในเรื่องของการเผชิญปัญหาเช่นนี้ เพราะเด็กส่วนใหญ่เอาแต่เรียนหนังสือกันอย่างเดียว เด็กทั้งชั้นแทบจะไม่มีเวลาของการปฏิสัมพันธ์ต่อกัน วุฒิภาวะที่ต้องผ่านการฝึกฝนในการเผชิญโลกแทบจะไม่มีโอกาส กายภาพถูกขิดจำกัดด้วยการเรียนอย่างหนักและการแก้ปัญหาโดยการอินพุท เด็กจึงไม่ได้รับการเผชิญกับปัญหา

- ดังนั้นเด็กที่มีปัญหาความรุนแรงในดวงจิต เป็นเพราะว่าในวัยนี้เขาไม่มีโอกาสได้เผชิญอารมณ์ของตนเอง และเมื่อแต่ละคนต้องมาเผชิญหน้ากัน เด็กก็จะแสดงออกต่อกันโดยใช้ความรู้สึกที่มีแต่อารมณ์ความรุนแรงล้นๆใส่กัน เพราะไม่เคยได้รับการเผชิญการหล่อหลอมทางความรู้สึกมาก่อน หากเป็นเช่นนี้ต่อไปเรื่อยๆเด็กอาจจะใช้ความรุนแรงต่อกันมากกว่านี้ เพราะไม่ได้เผชิญการผ่านมรสุมในชีวิตในช่วงผ่านมา

- และหากพ่อแม่เองก็พาอารมณ์ของตนเองมาร่วมด้วยมาช่วยทุกอย่างที่ลูกมีปัญหา ปัญหามันจะไม่มีทางหมดไปได้ มันยังคงฝังไปในตัวเด็กที่ไม่มีทางได้รับการแก้ บางครั้งพ่อแม่ยิ่งแก้ให้ลูกยิ่งมีปัญหาหนักขึ้น ที่เป็นเช่นนี้เพราะว่าปัญหามันไม่ได้หมดจากตัวเด็ก เพราะปัญหาจริงๆมาจากภายในของของตัวเด็ก หากพ่อแม่มาช่วยแก้แทนที่จะให้เขาเผชิญด้วยตัวเอง นอกจากปัญหาไม่ได้หมดไปแล้วยังจะกลายเป็นปัญหาสะสมที่แก้ไม่จบไปเรื่อยๆอีกด้วย

- หากพ่อแม่เข้าไปจัดการมันจะเกิดขึ้นอีกไม่หยุด แต่เราต้องเปลี่ยนให้เขาเผชิญปัญหาด้วยตนเองและปัญหามันก็จะหายไป พ่อแม่ต้องมั่นคงและปลอบประโลมลูกจะหายได้ เขาจะผ่านประสบการณ์นี้ไปได้ในที่สุด และพอเจอครั้งหน้าเขาจะค่อยๆเบาลงไปเบาลงไปเรื่อยๆ จนหายไปจากตัวเขา หากพ่อแม่ไม่เปลี่ยนความคิดและมักจะมากดดันให้เราทำตามที่เขาต้องการตามลูกเขา ปัญหานี้จะเกิดขึ้นเรื่อยๆ ไม่ว่าจะอยู่ที่ไหน

6. กระบวนการเรียนการสอนสำหรับเด็กวัยนี้คือ กระบวนการสอนที่让孩子รู้จักคิด เพราะเด็กวัยนี้เป็นวัยที่กล้าทดลองและทำทลาย สิ่งที่เป็นปัญหาคือ เด็กในวัยนี้เขาจะเริ่มใช้ความคิด ดังนั้น กระบวนการจัดการเรียนการสอนควรให้เขาได้รู้จักใช้ความคิดด้วย มิใช่เอาแต่มุ่งการสอนให้เขาจำหรือรับเอาเพียงอย่างเดียว หากเราไม่สามารถนำพาให้เขาใช้กระบวนการคิดได้ เขาจะตกอยู่แต่ในห้องแห่งอารมณ์เพียงอย่างเดียวและเขาจะเริ่มเหวี่ยงและต้าน

- ดังนั้นเราการจัดการเรียนการสอนในเด็กในวัยนี้เราจะต้องให้เขาได้ใช้ความคิดเพื่อหลีกเลี่ยงไม่让他ตกอยู่ในวัยห้วงอารมณ์เหวี่ยง เพราะเมื่อเด็กได้ลงไปสู่ความคิดแล้วเด็กจะไม่ลงไปสู่อารมณ์มากนัก หากเราสามารถทำเช่นนี้ได้ เด็กจึงจะเกิดการสมดุลกันระหว่างความคิดและอารมณ์กันได้

- รวมถึงไม่มโหฬารกับสิ่งที่เขาต้าน และเราต้องนำเรื่องเล่าที่แสดงถึงความทรงสิทธิ์มาใช้กับเขาเป็นเรื่องที่สุดความเป็นจริงมากขึ้น เพื่อให้เขาพัฒนาตัวเองไปได้ เรื่องเล่าที่เล่าต้องดูไม่อ้างว้าง นอกจากนี้แล้วเราจะต้องนำเด็กไปสู่ธรรมชาติให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ ให้เขาไปรับความรู้สึกปลอดภัยไปรังสัดขึ้นเมื่ออยู่กับธรรมชาติ เช่น ไปปีนเขา ไปใช้ชีวิตกับทุ่งนา สอนป่ากับธรรมชาติ

ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

1. เด็กระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หรือเมื่อเด็กเข้าสู่อายุประมาณ 12 ปี เด็กๆจะเริ่มคิดเป็นครั้งแรก เมื่อย้อนไปถึงคนในอดีตกาลส่วนใหญ่คนเหล่านั้นจะรู้ตนเองด้วยญาณทัศนะ เด็กสมัยนี้ก็เช่นกันจะเริ่มมีความคิดเปรียบเทียบกับคนในยุคนี้ที่กำลังเริ่มเป็นนักคิดแล้ว

- ในฐานะผู้ใหญ่เราต้องใส่ใจและพยายามให้เขาคิดด้วยตนเอง แต่ขณะเดียวกันเราต้องสามารถเอาประสบการณ์ชีวิตของผู้อื่นที่สามารถสอนเขาได้ เพื่อให้เขาได้มีประสบการณ์ชีวิตผ่านการกระทำของผู้อื่น ให้รู้จักอะไรดี อะไรไม่ดี รู้จักผิดชอบชั่วดีให้ได้มากที่สุดก่อนจะผันไปสู่วัยผู้ใหญ่ หากมิให้ประสบการณ์กับเขาบางทีความคิดของเขาอาจทำให้เราตกใจหรือประหลาดประหลาดมีใช้น้อย

๒. เด็กที่กำลังก้าวผ่านเข้าสู่วัยนี้เขาจะมีความกลัวเป็นอย่างมากนี่คือสิ่งที่ตามมา เมื่อคนเราเริ่มคิดจึงเริ่มกลัวนั่นกลัวนี้ มนุษย์ผลิตทุกอย่างมาจากความกลัว เด็กวัยนี้ก็เช่นกันเมื่อเขาเริ่มคิดเขาจึงเกิดความกลัวจากความคิดของเขามากยิ่งขึ้นกว่าเดิม เด็กบางคนกลัวแม้กระทั่งการเข้าห้องน้ำ สิ่งที่เขาเคยทำเป็นประจำมันจะไม่ปกติสำหรับเขาอีกแล้ว เขาจะเกิดความกลัวเข้ามาแทนที่

ดังนั้น ในเด็กวัยนี้เราต้องนำเรื่องราวแห่งความกล้าหาญเข้ามาประทับมาสู่ตัวเขาให้ได้ เด็กคนที่กลัวอาจมีปมที่เขาไม่รู้ตัว แต่หากเมื่อพวกเขาประทับใจในความเข้มแข็งและความกล้าหาญของผู้คนไปแล้วเขาจะหายกลัวไปเลย มิใช่เป็นความประทับใจและจะไปเป็นทหารม้าคน แต่เขาจะเอาเรื่องราวของการสู้รบออกมาเล่นตามแบบของเขา เพื่อสกัดความกลัวในใจและเอาความกล้าหาญออกมาใช้ได้ หรือหากมีผู้ใหญ่ที่แสดงถึงความกล้าหาญเข้มแข็งให้เขาเห็น เขาจะชื่นชมและยกย่องมากประดุจเป็นฮีโร่ของเขา

3. เด็กวัยนี้เป็นวัยที่อยากเลียนแบบไอดอล เด็กจะเริ่มมองหาไอดอลมาเลียนแบบเพื่อเป็นตัวเอง เวลาที่เห็นผู้ใหญ่ทำอะไรได้เด็กจะเกิดการเคารพนับถือและยอมรับในความสามารถ โดยเฉพาะอะไรก็แล้วแต่ที่ทำให้เด็กมีความรู้สึกที่ “ช่างกล้าหาญเหลือเกิน เด็กจะเกิดความประทับใจและเลียนแบบได้” และเขาคิดว่าผู้ใหญ่สูงกว่าเขา เก่งกว่าเขา ช่วยเขาได้ เป็นความเคารพแบบไร้ขีดจำกัด และมีความรู้สึกที่ ช่างน่าเคารพเหลือเกิน เพราะเขาอยากจะทำเลียนแบบในความกล้าหาญ บางทีหากไม่มีอะไรให้เด็กเลียนแบบพอ

บางทีหากไม่มีผู้ใหญ่ให้เด็กเลียนแบบพอเขาจะไปเลียนแบบผู้ใหญ่
ที่อื่น ดังนั้นไม่แปลกใจที่เด็กเริ่มติดตัวฮีโร่ในเกมส์ ยกย่อง
เทอดทูนบูชา เพราะในสังคมปัจจุบันนี้ เราแทบไม่นำเสนอ
ข่าวที่ดีงาม แต่เรานำเสนอในรูปแบบของข่าวในทางร้ายๆ
สังคมที่น่ากลัวปัจจุบันนี้มีใช้เพราะคนทำชั่วมีมาก แต่ที่น่ากลัว
คือ สังคมยกย่องคนทำชั่วเป็นฮีโร่ ยกตัวอย่างเช่น ข่าว
เปรี้ยวฆ่าหั่นศพ มีคนคอยติดตามข่าวตลอด รู้สึกยังไง อยู่
กินอย่างไร แค่ว่าก็เป็นข่าวเหมือนคนดังคนที่ เป็นฮีโร่ และ
เด็กรุ่นใหม่จะอยู่ได้อย่างไร เขาก็สามารถเลียนแบบผู้ใหญ่ไป
ในทางที่ไม่ถูกไม่ควรได้ด้วย

เราจึงจะต้องหาประสบการณ์ต่างๆทั้งดีและไม่ดี
ให้เด็กได้เรียนรู้ถึงผลของการกระทำที่เด็กจะได้รับเมื่อ
เด็กทำอย่างหนึ่งอย่างใด เมื่อทำดีก็ได้รับผลอย่างไร
เมื่อทำไม่ดีก็ได้รับผลอย่างไร เพื่อให้เขาสามารถเลือกที่
จะเป็นตัวเอง

ตัวอย่างเช่น เด็กที่เห็นเงินตกพาทันนั่งเฝ้าเพื่อรอเจ้าของกลับมาเก็บได้รับการชื่นชมจากผู้คนทั่วไป นักฟุตบอลมือหนึ่งเตะบอลเข้าประตูชัยได้และกระโดดดีดตีลังกาตกลงมาคอหักตาย หรือเด็กพาทันขี่มอเตอร์ไซด์ เป็นเด็กแวนซ์ซึ่งสุดท้ายชนกันเอง บาดเจ็บ ล้มตายเป็นจำนวนมาก บางคนก็พิการ

4. เด็กเริ่มมีจุดมุ่งหมายและมีพลังที่จะไปทำตามจุดมุ่งหมาย เด็กวัยนี้จะเริ่มต้นมากขึ้น เด็กวัยนี้จะเริ่มมีจุดมุ่งหมายและเริ่มค้นหาเป้าหมายของชีวิต เพื่อที่จะเติบโตไปในวันข้างหน้าเด็กวัยนี้ถือว่าเป็นวัยตั้งต้นของวัยรุ่นอย่างแท้จริง เด็กเริ่มจะมองอนาคตของตนเองและเริ่มตั้งเป้าหมายในอนาคตอย่างแท้จริง อนาคตของตัวเองจะเริ่มเข้ามาสู่ตัวของเขามากมาย

- เขาจะเริ่มมีอุดมการณ์ที่ดีต่อผู้คนและโลกใบนี้ เด็กวัยนี้เขาจะมีพลังและอุดมการณ์ในการเปลี่ยนแปลง ผู้คนในโลกใบนี้ อยากทำเพื่อผู้คนในโลกใบนี้ หากผู้ใหญ่ไม่นำพาเขาไปทำเพื่อโลกใบนี้เพื่อผู้คน เขาจะ นำพาตัวเองไปในทางที่ตรงข้าม เช่น ไปเป็นเด็ก แวนซ์ นักเลงประจำโรงเรียน ตั้งแก๊งค์อิทธิพลขูดรีด เด็ก นัดตบกันตีกัน

ดังนั้น ผู้ใหญ่จึงต้องนำพาเขาไปทำในสิ่งที่ดี เช่น เวลาเกิดอุทกภัย ภัยพิบัติ นำเขาไปช่วยผู้คน ไปแจก อาหารของใช้ต่างๆ เพื่อช่วยเหลือผู้คน นำพาเด็กไปทำกิจกรรมเพื่อสังคม ไปทำเรื่องของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และอื่นๆ

5. เด็กวัยนี้จะเริ่มมีความอดัดคับของใจในตัวเอง

เวลาเจออะไรเขาจะรู้สึกมันน่าอดัดขัดใจไปหมด เนื่องจากเด็กวัยนี้เขาอยู่กล้ากึ่งระหว่างความเป็นผู้ใหญ่กับเด็ก ดังนั้นเด็กวัยนี้จึงอยู่อย่างกล้ากึ่งในฐานะผู้ใหญ่ เขาจะเริ่มมีความรู้สึกว่าคุณใหญ่ไม่เข้าใจเขา ไม่มีใครเข้าใจเขาอย่างแท้จริงและเขาอยากจะทำอะไรสักอย่างเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง

เราในฐานะผู้ใหญ่ในวัยนี้เรามีหน้าที่เพียงแคให้การดูแล ใส่ใจต่อความรู้สึกและให้คำปรึกษาเป็นที่พึ่งให้กับเขาแทน วัยนี้จะเป็นวัยที่เขาอยากที่จะเป็นอิสระ เขาจะเริ่มมีบางอย่างคิดขึ้นมาเองและไม่บอกให้คุณใหญ่รับรู้หรือบางครั้งเขาก็บอก บางครั้งผู้ใหญ่จะมารู้อีกครั้งคือเขาทำแล้วมันผิดพลาดไปแล้ว ดังนั้น หากผู้ใหญ่สามารถให้คำแนะนำให้การปรึกษาเขาในทางที่ถูกต้องและเที่ยงตรงได้จะมีผลดีกับเขามาก

ผู้ใหญ่ที่ดูแลเด็กในวัยนี้จึงต้องระมัดระวังความคิด และการกระทำของตนเองให้ถูกต้องและเที่ยงตรงตาม หลักการที่ไม่ใช่เพื่อเข้าข้างเขา แต่เป็นหลักการที่ถูกต้อง เที่ยงตรงดีงามเป็นเหตุเป็นผล ถึงแม้ว่าเขาจะไม่เชื่อใน เหตุผลของเราแล้วไปทำก็ต้องปล่อยให้เขาทำ เราแค่บอก เขาว่าผู้ใหญ่มีหน้าที่บอกให้เขารู้ก่อน แต่หากเขาไปทำก็ไม่ มีใครห้ามได้ แต่เขาจะต้องรับผลของการกระทำของ ตนเองด้วย

และเมื่อเขาไปกระทำแล้วหากเกิดความ ผิดพลาดขึ้นมา สิ่งนั้นจะเป็นสิ่งที่ให้เขาได้เรียนรู้ เมื่อเขารู้แล้ว เขาจึงจะเริ่มกลับมาฟังคำเตือน ของผู้ใหญ่มากขึ้น และเข้าใจผู้ใหญ่มากขึ้น

แต่หากเราไม่ยอมให้เขาลงมือกระทำเลย เอาแต่ห้ามอย่างเดียว เขาจะไม่ได้เรียนรู้อะไรเลยเช่นกัน แล้วจะเกิดความอึดอัดขัดข้องใจต่อพ่อแม่ เด็กวัยนี้กำลังจะเข้าสู่วัยรุ่นตอนต้น สิ่งเหล่านี้ เป็นเพียงความขัดแย้งเริ่มต้นเท่านั้น

พออายุ 13 – 14 ปี หรือประมาณ ม.1 เขาจะเป็นตัวของเขาเองเต็มตัว เขาจะเริ่มต่อต้านและทำตรงข้ามกับผู้ใหญ่บอกอย่างแท้จริง วัยนี้เขาสามารถทำตัวเป็นหูทวนลมได้ หากผู้ใหญ่เริ่มจุกจิกจู้จี้กับเขา เขาสามารถเลือกทางเดินของเขาเองได้ และเริ่มเห็นเพื่อนสำคัญที่สุด

นอกจากนี้แล้ว เด็กวัยนี้อารมณ์ยังไม่มั่นคง
เพียงพอ การตัดสินใจยังอยู่ในพื้นฐานของอารมณ์
ใช้อารมณ์เป็นตัวนำ บางครั้งเขาปะทะกับผู้ใหญ่
อย่างรุนแรง

ผู้ใหญ่ต้องนิ่งให้เป็น และให้เรียนรู้ความถูกผิด
ด้วยตนเอง โดยต้องให้เขารับรู้เหตุผลด้วย หรืออะไร
คือถูกอะไรคือผิด

ขณะเดียวกันหากไม่จำเป็นอย่าปะทะอารมณ์กับ
เขา หากจำเป็นก็ปะทะอย่างแรงให้จบไปเลย

